

sommige dubbel zoo groot, als dat van de eerste vondst en fraai heldergeel afstekend tegen den donkeren humusbodem.

Wat wij voor en na nog aantreffen in die mooie

pannetjes en dat onzen dag mee tot de rijkste maakte, die ik op botanisch gebied gehad heb, neen, daar vertel ik nu niet meer van; dan was het eind er af.

E. HEIMANS.

Doorjaarsbloemen Tentoonstelling van de Natuurhistorische Vereeniging te Haarlem.

In 't najaar van 1901 hield onze afdeling eene paddestoelen-tentoonstelling. Dat deze succes had, -n niet alleen in Haarlem, maar ook daarbuiten druk besproken werd, wie zal het ontkennen? Was het wonder, dat bij de leden, en voornamelijk bij den volijverigen directeur van het Koloniaal Museum Dr. M. Greshoff het plan opkwam, zoodra de eerste dagen van Mei in 't land kwamen, weder eene tentoonstelling te organiseeren, maar nu niet van — zooals toen werd opgemerkt — de verschoppelingen uit de natuur — de paddenstoelen — maar van alle lievelingen, zij, die na des winters sombere dagen het hart des menschen weer verwikken, bosschen en velden sieren, het oog lokken door kleurenpracht, de zinnen streelen door geurenkracht — de eerstelingen der kinderen Flora's, de voorjaarsbloemen.

Wie toch beter dan zij, zouden in staat zijn te verkonden aan 't publiek, 't genot dat natuur kan schenken, de rust en lust, die zij in 't gemoed storten, als eene wandeling daarbuiten de vermoeienissen van de dagtaak moet wegvegen.

't Denkbeeld werd dan ook met gejuich ontvangen in de vergadering van 14 April en ieder toog vol moed aan den arbeid, om de tentoonstelling in alle deelen te doen slagen. Want er moest gewerkt worden.

Uit alle deelen van den omtrek werden planten gezocht, uitgestoken, in potten geplaatst en opgekweekt, om met de Pinkterdagen krachtige, frissche exemplaren te hebben.

Dank zij deze krachtsinspanning van allen kon op het vastgeslede uur, Zaterdag 17 Mei 's middags 2 uur, de tentoonstelling geopend worden. Na een rede, overvloeiende van liefde voor de natuur, die spreker zoo gaarne bij al zijne hoorders wenschte aan te kweeken, in gloedvolle woorden schilderende het doel dezer expositie — louter liefde en bewondering voor Flora's kroost — verzocht de voorzitter Dr. E. J. Calkoen de aanwezigen hem te volgen. De weg naar de zaal — de tentoonstelling werd gehouden in de Nieuwe zaal van het Kol. Museum, de zoogenaamde West-Indische zaal — deed door het aanbrengen van enkele hooge gewassen in kuipen en door eenige perken met wilde bloemen de verwachting al rijzen. Daar werden de deuren geopend. Op aller gelaat was verwondering te lezen.

De koude Mei, de gure regenvlagen, de stormwinden, was dat dan een droom geweest in de laatste dagen? 't Was dit jaar immers alles even laat! Buiten waren nog haast geen bloempjes!

Ja, ze waren er wel, maar niet zooveel, als de leden wel gewenscht hadden.

En toch — bijna niet één ontbrak op 't appél. U de geheele lijst op te sommen der 301 soorten, 't zou te veel gevergd zijn voor u, lezers, om ze zelfs maar vlug door te lezen, voor mij, om ze neer te schrijven.

Van deze 301 soorten waren er 140 uit de wilde, vrije natuur, 45 uit de plantsoenen, dus — halfwild, zoo ge wilt, maar toch voor een groot deel reeds kennissen van het publiek, en hier streng afzonderlijk op een tafeltje gehouden; 61 soorten uit den Leidschen Hortus, 42 uit den Amsterdamschen Hortus en 13 van den Heer C. G. van Tubergen. De laatste drie groepen bevatten voornamelijk die planten, welke door 's kweekers kunst uit exemplaren, welke thans nog als wilde in bosch en veld gevonden worden, ontstonden.

Ik bedoel gekweekte soorten van Anemone, Arabis, Geum, Iris, Primula, Ranunculus, Ajuga, Corydalis, Geranium, Lathyrus etc. etc.

Het bestuur had gemeend, deze inzendingen gaarne te moeten aanvaarden, daar ze ter vergelijking voor velen aantrekkelijk waren. Echter waren ze streng gescheiden van de wilde. Die waren het middelpunt der geheele tentoonstelling. Laat ik u rondvoeren door de zaal en u zoo

hier en daar iets van vertellen, wat me in de gedachten schiet van 't geen merkwaardigs en opmerkingswaardigs was.

Direct bij den ingang: Haarlems klokken spel (*Saxifraga granulata*) in verbazende hoeveelheid. Is het dan nog zooveel bij Haarlem te vinden? Ja, voor hem, die maar den weg weet. Op buitenplaatsen, nog niet voor het publiek toegankelijk, daar groeien en bloeien ze bij duizentallen. De geheele bak vol was dan ook zoo met de spade tegelijk uitgestoken. Om van te watertanden voor den liefhebber. Onze Hout levert ze nog wel, maar niet in zoo'n hoeveelheid.

Een der *Saxifraga's* had een eereplaatsje apart gekregen. Deze vertoonde namelijk iets bijzonders. De stengelbladeren toch hadden neiging om over te gaan in bloembladeren. De bloemsteel, die in gewone gevallen 1 à 2 vingers lang wordt, was hier maar een paar centimeters en sommige blaadjes, nauwelijks boven den grond, waren langs de kanten al wit aangelopen.

Ditzelfde verschijnsel werd ook waargenomen bij een *Anemone nemorosa*. Ook hier hadden de stengelbladeren moeite gedaan zich zelf te bevorderen tot bloembladen.

Daar dicht bij staat een *Cheiranthus Cheiri* (Muurbloem) van de ruïne van Brederode. Wat paste daar beter bij dan een uit de voegen van een eeuwenouden muur losgescheurd Muurventje (*Asplenium ruta muraria*). Een zeer romantisch bezoeker hoorde die twee al fluisteren van vroegere dagen en ridders en edelvrouwen, maar zij vergat, al mocht de steen zoo oud zijn, de bloemen het wel niet zullen geweest zijn. Maar — gedachten laten zich niet teugelen — en zoo kan een bloemententoonstelling nog les geven in geschiedenis.

Wie steekt daar zijn bloem zoo glunder tusschen dat groen uit? 't Is de wilde tulp. (*Tulipa sylvestris*).

Daar aan den kant en boven op de balustrade staan hare zusters, wel zoo stijf en zoo trotsch en in verscheidener kleed. Maar zijn ze schooner? Hoefte de landelijke schoone onder te doen voor hare steedsche zusters, voor haar, door de mode vertroeteld. Moge een harer bollen ook al niet een vermogen vertegenwoordigen, zij blijft de gunsteling van den botanicus en in 't land der tulpen zijn het niet de Overveensche velden, maar het Bloemendaalsche bosch, want daar groeit zij, de geliefde *sylvestris*.

De kievitsbloem (*Fritillaria meleagris*) was ook aanwezig, want de landerijen langs de Delft — een vaartje van Haarlem naar Santpoort — leveren ze in menigte. Niet erg in 't oog vallend, zijn ze daar jaren onopgemerkt gebleven en konden ongestoord zich vermenigvuldigen.

De boschgeelster (*Gagea lutea*) daarnaast, is niet zoo menigvuldig. Door de ijverige zorgen van een der leden waren enkele schoone exemplaren van eene buitenplaats naar hier verhuisd. Toch worden ook enkele exemplaren achter Elswoud aangetroffen.

Dit hier is het muskuskruid (*Adona moschatellina*), ook één van de familie der *Saxifrageeën*. Waarom dat hier in zoo'n groote hoeveelheid? Iedereen vraagt er naar en wil dat plantje wel eens zien, want — vertelt de een aan den ander — zoo heette ook het buitentje van mijnheer Van Eeden. Ja, dit was het lievelingsplantje van wijlen den grooten Haarlemschen botanicus F. W. van Eeden. Talrijke exemplaren zijn hier met enkele andere boschplantjes tot een aardig stilleventje vereenigd. In die stilleventjes schijnen de leden hun kracht gezocht te hebben en — terecht. Wat een aardigen aanblik levert b.v. gindsche duin flora. Bevallig gegroepeerd schitteren daar naast elkaar alle kinderen van het duin, ginds in een anderen bak de moeras en beekplanten. Een wandeling door het duin, een bezoek aan de beek, een tocht door het moeras, ge doet het hier in enkele minuten. Ge kunt het ten minste, maar onwillekeurig blijft

ge staan en droomt u op een zonnigen dag in het duin of aan de beek. Ge meent de hagedissen te zien vluchten, het beekje te hooren spelen met de bladeren van de Caltha, of — neen, maar dat is werkelijkheid. Ziet, een onnoozel vliegje is het slachtoffer geworden van een *Drosera rotundifolia* (rondbladige zonnedauw), daar naast die *Orchis morio* en *Orchis latifolia* en *maculata*.

We zijn nu gekomen, na een paar reuzenbouquetten, die de vaardige hand en den fijnen smaak van den maker den heer J. Sturing roemen, gepasseerd te zijn bij de — door de leden zoo gedoopt — rariteiten tafel. Daar stond een dubbelbloemige stinkende gouwe (*Chelidonium majus* fl. pl.), een fasciatie van *Taraxacum officinale* (paardenbloem) en een dito van *Ranunculus philonotis* (behaarde boterbloem). Oppervlakkig lijkt de laatste veel op *R. bulbosus* (de knoldragende boterbloem) maar *philonotis* mist de knolvormige verdikking aan den voet; vrouwelijke exemplaren van hondsdrif (*Glechoma hederacea*), een *Primula acaulis*, welke overgang vertoont tot *Primula elatior*.

De laatste, hier een paar malen aan 't Spaarne gevonden, vertoont 15 à 20 bloemen in een scherm aan den top van een hoog en gladden steel, terwijl *acaulis* een behaarden steel heeft en niet zooveel bloempjes draagt, welke ook wortelstandig zijn.

Daarnaast mannelijke en vrouwelijke exemplaren van *Valeriana dioica*, en een exemplaar van Europeesch Man-soor (*Asarum europaeum*) aan de Leidsche vaart door een scherpsziend oog ontdekt. Hoe de vreemdeling daar kwam?

Geranium phaeum (Donkere Geranium) mocht daar ook, vanwege zijn zeldzaamheid, een plaatsje verwerven, schoon er werd gefluisterd, dat er nog wel enkele te vinden waren onder Heemstede, evenals onder Elswoud de *Anemone appennina* (blauwe Anemoon.) Nu de ronde tafel voorbij beladen met keur van wilde bouquetten, door de handen

der dames-leden in den vroegen morgen gemaakt en gerangschikt tot een machtig mooi geheel — een woord van dank aan de vaardige handen is hier niet misplaatst — en tusschen de inzendingen uit den Hortus van Amsterdam en Leiden — waarover we nu niet willen uitweiden, schoon ze een artikel alleen ten volle waard waren — naderen we het plantsoen. Door den Heer Leonard A. Springer waren hier de bloemen van boomen en struiken uit onze plantsoenen naast elkaar gerangschikt en zorgvuldig van naam en toenaam voorzien, zooals we dat van het geachte lid gewoon zijn. Voorwaar een keurige collectie, waaraan niets ontbrak.

Nu nog een kijkje langs den wand. Enkele herbarium exemplaren tot vulling en opluistering, in een kast groote voorbeelden van papier-maché bij het onderwijs op de scholen dienstbaar, en een paar groote reclame — neen reclame werd niet gemaakt — aankondigingsbiljetten door de leden-schilders-teekenaars der N. H. V. ontworpen, ginds het portret van wijlen Van Eeden en een photo van het standbeeld van Linnaeus te Stockholm, tegenover het portret van onze geliefde Koningin, dat alles in een schat van bloemen — waarlijk 't was eenig.

't Was dan ook de drie Pinksterdagen — Maandag, 19 Mei 's middags 4 uur werd de tentoonstelling gesloten — zoo vol, zoo eivol, dat menig plantje in onzachte aanraking met elleboog of schouder kwam. Toch liep alles in de beste orde van stapel en de bijna 3000 bezoekers keerden hoogst-voldaan huiswaarts.

Dat vele dier bezoekers en bezoekersters de lust weer in zich voelden ontwaken, ook er op uit te gaan en als lid der N. H. V. te kunnen genieten op excursies door veld en struiken, weide en moeras, getuige de ledenlijst, die van 89 krom tot 105.

Haarlem.

G. TEN NAPEL,

Vragen en Korte Mededeelingen.

Amsterdamsche Entomologische Club.

Op Zaterdag 24 Mei 1902 hield de A. E. C. hare 20ste bijeenkomst, onder voorzitterschap van Dr. J. Th. Oudemans, des avonds te 8 uur, in „Zeemanshoop.“ Aanwezig 16 leden. De heer Van Waterschoot van der Gracht is met kennisgeving afwezig.

De heer de Meijere vertoont levende exemplaren van *Stenopteryx hirundinis* L., door hem gekweekt uit de pupariën, welke in den winter in zwaluwnesten aangetroffen worden. Opvallend is de groote vlugheid, waarmede deze luisvlieg loopt. Verder laat dezelfde spreker rondgaan levende voorwerpen van *Eumerus lunulatus* Meig., eene zeldzame zweefvlieg, welker larve in aardappelen gevonden werd. Vervolgens toont de heer de Meijere nog larven, pupariën en imagines van *Volucella pellucens* L., waarvan de eerstgenoemden door hem werden aangetroffen in de nesten van *Vespa vulgaris* L. Hij kon bij de ontwikkeling der imago vaststellen, dat deze het puparium verbreekt, niet door het persen met eene voorhoofdsblaas, want deze is hier niet aanwezig, en evenmin door eenige andere uitzetting van het aangezicht, doch eenvoudig door met den kop tegen den binnenwand van het puparium te drukken. Eindelijk laat dezelfde spreker nog levende larven zien van *Cylindrotoma glabrata*, levende op het loof van *Hypnum* en hiermede in vorm en kleur zeer overeenstemmend.

De heer Jaspers laat twee gallen op wilgetakken zien, waarvan de eene, na te zijn geopend, een cocon van een sluipwesp blijkt te bevatten, die stellig wel geleefd heeft in de rups van *Sesia formicaeformis* F.

De heer Bouman vertoont eenige exemplaren van *Hybernia leucophaearia* Schiff., in April in het Vondelpark aangetroffen, alsmede een abnormaal ontwikkeld voorwerp van *Biston hirtaria* Cl., welke ter zelfder plaatse dit jaar bijzonder overvloedig was. Verder demonstreert dezelfde spreker eene rups van *Aporia crataegi* L., die aan een der middelste ringen iets wits vertoont, dat door den heer Polak herkend wordt als dezelfde schimmel, waaraan bij hem in het insectarium weleens eene g. heele teelt dezer rupsen te gronde

ging. Eindelijk toont spreker nog een grooten cocon, uit houtvezels aaneengesponnen, gevonden in een wilg, die sterk door *Cossus cossus* L. bewoond was. Nader onderzoek leert, dat binnen dit spinsel aanwezig is een groote sluipwespecocon en het overblijfsel van eene *Cossus*-rups; deze laatste spon den vezelcocon. De sluipwespecocon, geopend zijnde, bevat eene forsche larve, die met vrij groote zekerheid te beschouwen is als die van *Meniscus setosus* Gr., een bekende parasiet van *Cossus*. Dezelfde voorwerpen werden ook door den heer Leefmans aangetroffen en ter tafel gebracht.

De heer Heimans vertoont talrijke exemplaren van *Apus productus* Bosc., door den heer Bouwman in regenplassen bij 's-Hertogenbosch gevonden.

De heer Polak vertoont verschillende Lepidoptera, nieuw voor de omstreken van Amsterdam, of aldaar zeldzaam, o. a. *Pieris daphidice* L., *Chrysophanus (Polymmatius) dorilis* Hufn., *Pygaera curtula* L., *Hylophila prasinana* L., *Agrotis vestigialis* Rott., *Amphipyra tragopoginis* L. enz. Voorts vestigt hij de aandacht op het feit, dat reeds in April imagines van *Dicranura vinula* L. en van *Amphidasis betularia* L. in de vrije natuur te vinden waren, terwijl thans, in de zoo koude Meimaand, nagenoeg geene vlinders worden aangetroffen.

De heer Leefmans vond eene *Silpha*, eierlegend bij een mierennest te Hilversum, en vraagt, of er eenig verband tusschen beide bestaat. Verder toont hij eene kleine *Byrrhus*-soort, sluipwespen uit *Pyrameis atalanta* L. enz.

De heer van Beek vertoont een Coleopteron, waarschijnlijk *Sphodrus leucophthalmus* L., *Panolis griseovariegata* Goeze (*piniperda* Pz.), uit de rups gekweekt, een wijfje van *Formica rufa* L. en eenige zeldzame Diptera, allen te Amsterdam gevangen.

De heer Mac Gillavry vond in het Vondelpark eenige door *Scolytus (Eccoptogaster)* sterk aangetaste iepenboomen. Eerst ontwikkelden zich uit de medegenomen stukken hout met schors eene menigte exemplaren van *Scolytus Geoffroyi* Goeze (*Eccoptogaster scolytus*), de gewone soort, doch later een heirleger van den veel zeldzameren, kleineren *Scolytus*